

Augustowe metsmesinduse muuseum:
metsmesinik traditsioonilise varustusega,
pakkтары ja inventar.

POOLAMAAL ON MESI AU SEES

Mesilaspere koolituskeskus viis Erasmus+ programmi abil järjekordse grupi koolitajaid ja vabatahtlikke õpirändele. Seekord avastasime 26.–31. augustil Poolamaa mesindust.

TEKST JA FOTOD KRISTA KIVISALU

1. päev. Õpiring bussis

Mesindusreiside korraldus väärrib kiitust: sõiduaega ei lasta niisama raisku, vaid bus-sis veedetud aja on reisi korraldaja Marianne Rosenfeld täitnud nutikalt koolituste ja aru-teludega. Selline formaat muudab sõiduaaja kasulikuks õppeajaks ja peale selle tundub pikk tee poole lühem. Meie reisel algas arutelu kohe, kui viimased tulijad olid Pärnus reisi-seltskonnaga liitunud. Milliseid koolitusi vajab mesindusvaldkond kõige hädalisemalt? Milline peaks olema mesinik-koolitaja?

Leedu piiriks jõudsime kokkuleppele, et hea koolitaja tunneb hästi teooriat, aga on kindlasti ka kogenud praktik. Lisaks on oluline

esinemisoskus. Uutes oludes on aina suurem roll ettevalmistusel – kui koolitus käib läbi veebikeskkonna, võib see kergesti muutuda kuivaks loengupidamiseks. Veel on oluline oskus näha laiemat pilti ja rääkida lugu – mesinduse tehniliste võtete õpetamise kõrval on mesinik-koolitaja keskkonna heaolu saa-dik ja elurikkuse eestkõneleja.

Õhtul jõudsime Suwalki linna oma ööbi-miskohta. Seal ühines meiega Olga, meie õpirände poola-vene keele tõlk ja koolitaja. Olga on lõpetanud Poolas mesinduskooli PzeloWola, pidanud mesinduskauplust ning korraldanud mesinduseise. Olga tunneb Poola mesindust hästi – paremat kohalikku giidi ei saaks soovidaagi.

Augustowe miodutehas ja jookdava mee degusteerimisalus koos mürjakesega. Poolas toodetakse miodu nelja traditsioonilise retsepti järgi, lisaks saime maitsta ürtidega miodu ja Eesti miodu.

POOLA MESINDUS ARVUDES:

- registreeritud 2 miljonit mesilasperet
- hinnanguliselt 74 tuhat mesinikku
- 60 mesilasperet mesiniku kohta keskmiselt
- 50 kg mett maksimaalselt perelt
- Euroopas suuruselt 4. meetootja

2. päev. Augustowska Miodosytnia

Suwalki maakond, kus me oma teist päeva alustasime, asub Poola kirdeosas ja on riigi üks puhtama loodusega piirkondi. Siin asub Bialowieza rahvuspark ning just see on kant, kus on traditsiooniliselt kõige aktiivsemalt tegeldud metsmesindusega. Ka Piotr Piłasiewicz ja Paweł Kotwica, kaks noort meest, on otsustanud metsmesinduse tuules taas elustada Poola kirdeosa traditsioonilise meeveinide tootmise. Olga ütleb viimaste kohta poolapäraselt: jookdav mesi, *miód pitny*. Eesti keeles kasutatakse termineid „miodu” ja „meevein” – Vikipeedia väitel võib neid kasutada sünonüümselt, kuid mõnes kultuu-

ris eristatakse neid üksteisest. Nii peetakse mioduks jooki, mis on valmistatud meest, veest ja pärmist; meevein on aga tehtud vees lahustatud meest ning viinamarjade või teiste puuviljade jääkidest. Poolas on levinud veini kangusega (enam kui 10% alkoholisisaldusega) jook, mille tegemiseks kasutatakse pärmi – seega miodu.

Noormehed on ühed neljast mee baasil alkoholitootjast Poolas. Meevein – või siis õieti miodu, sest nemad kasutavad ka pärmi – on Poolas väga populaarne, korraldatakse konkursse ja jagatakse auhindu. Siin on valikus 6 eri maitset – 4 eri Poola traditsioonilise retsepti järgi tehtud jooki, mil on tõepoolest erinevad maitset. Lisaks üks, mis meile eriti mookamööda, on nn nōiajook, mille magusust pehmendavad ravimtaimed. Noortel ettevõtjatel on meile üllatus varuks: kuue-näks maitseks pakutakse meile degusteerida Eesti miodu, mida koostööpartneritena Eesti tellijale siinsamas pruulikojas valmistatakse.

Põnev on noorte meeste metsmesinduse muuseum, mis asub samas hoones. Väikeses ruumis on näha metsmesinikule vajalik kraam. Selgub, et Poola metsmesindust on majandatud nii puuõõnes elavate mesilaste kui ka pakktarudega, mis seoti puude külge. Paweł ja Piotr kinnitavad, et ka neil on pakk-tarud, mida nad traditsiooni hoidmiseks

metsas hooldamas käivad. Metsmesinduse harrastajaid, kes nende ümber koondunud on, kutsuvad nad vennaskonnaks: Bartne Brotherhood. Just neil on suur osa selles, et Poola metsmesindus on nüüd ka UNESCO pärandi nimekirjas.

Siin on väga selgelt näha, et (mesindus)äri edenemiseks on vaja head lugu ja seda häälelalt jutustada. Me kuuleme hästi turundatud lugu metsmesindusest ja kuigi nähtavalt ei õnnestunud meil avastada, et oma jookide tootmiseks kasutatakse just nimelt pakktarudest saadavat mett, on lugu eepilisest metsmesindusest neile palju tuntust toonud.

Emadekasvataja professor Krzysztof Loci mesila

Pärast lõunat ootas meid geneetikaprofessor Krzysztof Loc. Teadlase taustaga emadearetaja põhitähelepanu on leseperedel, keda ta hoolikalt valib. Tema aretuse põhisuunad on perede kiire varane areng ja hea talvitumine. Meie koolitajatele pakkus huvi võte, millega suurendatakse korjele minevate mesilaste hulka: peakorje saabumise ajaks, tavaliselt juunis, pannakse ema isolaatorisse. Selleks on kaks raamisuurust võret, millest amm-mesilased saavad sisse-välja käia, kuid ema ei pääse munele. Nii tekib peres haudmepaus. Loci väitel saadakse nii kaks ühes: perel ei ole vaja kiirel korjeajal hoolitseda haudme eest ning efektiivselt väheneb lesta hulk. Nelja nädala pärast võetakse mesi välja, tehakse haudmevabale perele varroaotõrje ja lastakse ema lahti. Professor Loci kinnitusel ei mõjuta see võrede vahel istumine ema tervist, 99% emadest jääb ellu.

Tõrje käib eeterlike õlidega. Hea loodusliku võttena kasutab Loc suitsikus soolikarohtu ja muid ravimtaimi – ka sel on tervistav ja rahustav mõju.

Kuna Poola on suur maa, on professori mesilas kaks aretussuunda: põhja pool asuvates mesilates on vaja hilisema arengu ja korjeleminekuiga peresid, lõuna pool aga varasema

Professor Krzysztof Loc näitab koos tütreaga kodumesila iduperet ja tutvustab koos tõlke Olgaga mesilasema isoleerimise raami.

arenguga peresid. Mesilas tehakse kunstlikku seemendamist ja sellega tegeleb kogu professori pere, naine ja tütar. Tütar ongi kandidaat praegu 70aastase aretaja tegevuse ülevõtmisel. Mis veel kõrva jäi: oma emade produktiivseks elueaks pakub Loc kolm aastat. Eestis on kunstlikult viljastatud emade munevus maksimaalselt 2 aastat.

Mida me õppisime? Ole pühendunud sellele, mida teed, ja omanda laiapõhjaline haridus. Loci emad on Poolas tunnustatud just tänu sellele, et mees on teadlane, mitte niivõrd ärimees.

3. päev. Mesindusettevõtte Baré

Perefirma Baré (e.k pakktaru) on perefirma, mille alguse juures olid kaks venda, Wlodak ja Wieslaw. Mõlemad õppisid tehnikumis mesindust ja töötasid pärast seda kooperatiivides. 1991. alustas Wlodak oma firmaga, müües algul vaid mett. 2002 laiendas ta ettevõtet, hakates müüma inventari ja saades partneriks meilgi

Barči inventaripood oli meie mesinike seas populaarne.

Barči omanik Wlodak esitleb nende suveniiripoe kõige populaarsemat toodet, lehemett.

hästi tuntud suurtootja Lysoni. Peale mee ja inventari müüvad nad ka emasid, mesilas-peresid ning kõikvõimalikku meega seotud suveniire, kosmeetikat ja rõivaid. Kolm pere-poega on samuti mesindusega seotud.

Wieslaw on hariduselt keemik ning tegeleb emadekasvatusega. Tema ettekandest saime hea ülevaate Poola mesinduse probleemidest. Neist suurim on mesilasperede hulk: kui viis aastat tagasi oli Poolas 1 250 000 mesilasperet, siis nüüd on neid 2 miljonit. Seda on kaks kor-da rohkem kui põllumajanduse ja keskkonna jaoks vaja oleks. See on probleem mesinikele ja võib tekitada probleemi ka keskkonnale, kuna mesilaspered kasutavad sama toidubaasi mis looduslikud mesilased.

Ideaal oleks 5–6 peret km² kohta, realselt on neid aga 15–30. See toob endaga kaasa järgmised mured: väheneb mesilaste toidubaas ja perede tootlikkus, ebapiisavast toidust tulenevalt on mesilased näljased ja nende immuunsus väheneb. Kiiresti levivad haigused ja sagenevad peredevahelised vargused.

Kuigi mesindus on väga popp, on enamik mesinikke amatöörid, kes ei tunne mesilas-perede bioloogiat, pole registris ja seega ei saa neid kontrollida. Lisaks anomaalne ilm, näiteks sellesuvine põud. Kõik see tähendab, et Poolas on raske olla mesinik, kes teenib piisava sissetuleku.

Kuidas seda siis lahendada püütakse? Wieslaw näeb lahendust mesilaste tervise turgutamises. Nii varroa, *Nosema ceranae* kui AHMi profülaktikaks soovitab ta erinevaid ravimtaimede segusid, mida nende ettevõtte ka müüb. Varroa kohta ütleb ta, et veterinaarravimid muutuvad aina ebaefektiivsemaks. Seevastu mõned tõhusad ravimid ei ole registris ja seega neid ei saa kasutada. Poolas on kasutusel oblikhapperibad, eeterlikud õlid ja oblikhappega aurutamine. Paljud

Poola mesinikud toidavad mesilasperesid praktiliselt kogu hooaja jooksul, et vältida perede nõrgenemist. Enamasti kasutatakse inventeeritud siirupit. Ka biotehnilisi võtteid kasutatakse, isoleerides ema ja tekitades haudmepausi. Wieslaw soovitabki hilist hauet piirata, kuna see kurnab ema

ja viib kevadel nõrga pereni. Poolas on lesta-probleem suurem kui meil, kuna neil soojem. Mesilasperede kadude suuruseks hindavad Barči omanikud 30% aastas.

Saime siit kinnitust teadmisele, et bio-ohutusest algab kõik ja liiga palju mesilasi pole hea, sest tekitab toidukonkurentsi ja kiirendab haiguste levikut.

POOLAS ON RASKE OLLA MESINIK, KES TEENIB PIISAVA SISSETULEKU.

Mesinduskooli direktor näitab päikese-vahasulatajat.

4. päev. Mesinduskool PzeloWola

Euroopa kuulsaimaks mesinduskooliks peetav PzeloWola on ametikool, siia võib tulla pärast põhikooli õppima. Õpe kestab viis aastat, peale mesinduse saab õppida gastronoomiat ja hobusekasvatust. Kaugõppes õpivad siin ka täiskasvanud. Viimane on popp – kui põhiõppes õpib mesindust 80 inimest, siis kaugõppes 300. Kui küsime mesinduse probleemide kohta, näeb ka kooli direksioon suure murena liiga suurt perede hulka. Ka suure osa hobi-mesinike vähene teadlikkus teeb muret. Põhiliste korjetaimedena nimetab direktor rapsi, vaarikat, pärna, kuldvitsa. Muide, harilik kuldvits, mida ka meil palju leidub, on Poolas väga hinnatud meetaim, selle nektarist tehtud meelega omistatakse häid raviomadusi.

Eraldi hoones asub meie koolitajates elavat huvi tekitav mesindusinkubaator. Siinseid ruume saavad ümbruskonna hobimesinikud sümboolse tasu eest kasutada oma mee vuritamiseks. Peab end enne kirja panema, tooma kohale meekärjed ja purgid ning sinne töötaja asub tegutsema; hobimesinik saab kätte pakendatud mee. Pärast iga külastust desinfitseerib töötaja inventari, et tõkestada haiguste levikut. Sel teenusel, kuigi alles kolmas hooaeg, on palju kasutajaid, iga päev käib keegi. Norm ongi korraga käidelda vaid ühe mesiniku mett.

Samuti on inkubaator superhea koht, kus teha õppepäevi noortele ja lastele, tutvustada mesindust ja mesilasi. Siin on olemas loengu-

Pan Wieclawi viltune mesi.

Aiandus-mesinduskeskuse Sczeponka omanikud Elly ja tema äripartner ning nende ultraheliseade.

saal ja köök, kus noored saavad proovida meetretsepte. Meile tuleb siit Eestisse kaasa idee rajada kogukondlik mesinduskeskus.

Pan Wieclawi mesila ja aiandus-mesinduskeskus Sczeponka

Järgmises külastuskohas, pan Wieclawi mesilas Lublini lähedal, on 500 kuni 700 mesilasperet. Peremees kasvatab ka nisu. Nagu Poolas kombeks, tegeleb ka tema rändmesindusega, pered toodavad kuni 50 kg mett aastas. Perefirma õpib tütar ärijuhtimist ja turundust, et aidata mett müüa. Praegu müüb mesila oma mee peamiselt hulgi ja teistele mesinikele. Ühe huvitava turundusliku nipina nägime siin huvitavalt pakendatud mett: kaks eri värvi mett purgis, kusjuures nende vahepiir jookseb diagonaalselt. Hea turunduse hulka kuulub ka meetoitude tegemine – tütre küpsetatud

Aianduskeskuse apiteraapiamaja.

meekook maitseb tõesti hästi!

Pärast mesila külastust ootab meid aian-dus-mesinduskeskus Sczepanotka. Siinne perefirma on Lublini piirkonna tuntud mahe-tootja. Kasvatatakse 25 hektaril kirsse, õunu ja pirne. Mesilased tulid aiandisse, et aidata viljapuudel tolmelda, ja omanikud märkasid ruttu saagi suurenemist. Eriti suur tõus oli näha kirski ja mureli saakides.

Aia peremees on viimastel aastatel palju panustanud mesindusse, üks viimase aja uudiseid on aeda rajatud apiteraapiamaja. Selle juures leiab meie seltskonna heakskiitu nutikas perede läbivaatuse süsteem – maja välisküljel saab pesaruumi siinidel välja sõi-dutada ja pere läbivaatamiseks ei pea majja sisse minema. Ka kaks peretütart on perefir-ma tegevustega hõivatud, üks neist hakkabki tegelema just apiteraapiamaja turundusega.

Meile pakuti uhke õhtusöök Poola moodi: hapukapsahautist *bigos* ja *kaszanka*t, mis on meie verivorsti analoog, ainult odrakruupide asemel tatraga tehtu. Söögi kõrvale tutvustas peremees seadeldist, mis tema sõnul on nii uus, et pole veel müügiluba saanud, kuid mil-lal ta näeb olevat suurt tulevikku. See aparaat võitleb varroalesta vastu ultraheliga. Tema tehtud katsetes on see uudne seade andnud ainult häid tulemusi.

Erasmus+

Rikastab elu, avardab silmaringi.

ERASMUS+ VIIB ÕPPIMA

MTÜ Alustame Algusest on Erasmus+ akrediteeringuga täiskasvanute koolitus-asutus. Eestis on selliseid vaid kolm. Tunnustus annab ühingu, mille eesotsas on väsimatu mesilaste sõber Marianne Rosenfeld, võimaluse viia koolitajaid ja vabatahtlikke abilisi Euroopasse õppima. Mida rohkem mesinik-koolitajad ennast täiendavad, seda paremini saavad nad mesinikele oma teadmisi edasi jagada. Poola õpirände rahastus tuli 100% Erasmus+ programmist.

5.-6. päev. Aianduskeskus ja kojusõit

Nagu eelmisel päeval aiandustalu pererahvas väitis, võiks iga aednik olla ka mesinik, nii-võrd tihedalt on seotud taimed ja mesilased. Ja iga mesinik on niikuinii aednik, kes tunneb ja hoiab taimi ja teab nende kasvutingimusi. Meiegi grupis on mitmed mesinikud loomu-likul moel ka aednikud – niisiis sõitsime Klementowice aianduskeskusesse, et tutvuda siinse taimevalikuga. Olime juba tuttavad loo-duslike liikidega, mida siinsed mesinikud kõr-gelt hindavad – näiteks harilik kuldvits kasvab ka meil. Huvi tekitas põld- ja aedoa laialdane kasutamine mesinduses. Aianduskeskuses täiendasid mesinik-koolitajad oma meetaime-de seemnevarusid ja ostsid kaasa taimeistikuid.

Taimede ja mesilaste seoste üle arutatud, külastasime hubast väikelinna Kazimierz Wisla kaldal ning jätsime seal hüvasti meie toreda kohaliku giidi Olgaga. Algas sõit kodu poole. Veel üks õõ piiriäärses Suwalkis ja pärast väga lennukat mesindusalast arutelu bussis jõudsi-me õhtuks tagasi koju. Poolamaa mesinduses nähtud ideid saab nüüd igaüks oma koolitus-kavades kasutada. ●

Suur tänu Jorma Õigusele, kes tegi sünkroontõlget. Pikemalt saab reisist lugeda maaelureisid.com